

(ร่าง)
ยุทธศาสตร์ข้าวไทย
ฉบับที่ ๒
ปี ๒๕๕๕-๒๕๕๙

โดย
กระทรวงพาณิชย์ และ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

กระทรวงพาณิชย์
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทสรุปสาระสำคัญของยุทธศาสตร์ข้าวไทย ฉบับที่ ๒ ปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙	X
บทที่ ๑ สถานการณ์การผลิตและการตลาดข้าว	X
๑. สถานการณ์การผลิตข้าว	X
๑.๑ การผลิตข้าวของไทย	X
๑.๒ การผลิตข้าวของโลก	X
๒. สถานการณ์การตลาดข้าว	X
๒.๑ การตลาดข้าวในประเทศ	X
๒.๒ การตลาดข้าวต่างประเทศ	X
บทที่ ๒ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการผลิตและการตลาดข้าว	X
๑. จุดแข็ง (Strengths)	X
๑.๑ ด้านการผลิต	X
๑.๒ ด้านการตลาดข้าวในประเทศ	X
๑.๓ ด้านการตลาดข้าวต่างประเทศ	X
๒. จุดอ่อน (Weaknesses)	X
๒.๑ ด้านการผลิต	X
๒.๒ ด้านการตลาดข้าวในประเทศ	X
๑.๓ ด้านการตลาดข้าวต่างประเทศ	X
๓. โอกาส (Opportunities)	X
๓.๑ ด้านการผลิต	X
๓.๒ ด้านการตลาดข้าวในประเทศ	X
๓.๓ ด้านการตลาดข้าวต่างประเทศ	X
๔. ภัยคุกคาม (Threats)	X
๔.๑ ด้านการผลิต	X
๔.๒ ด้านการตลาดข้าวในประเทศ	X
๔.๓ ด้านการตลาดข้าวต่างประเทศ	X
บทที่ ๓ ยุทธศาสตร์ข้าวไทย	X
๑. วิสัยทัศน์	X
๒. พันธกิจ	X
๒.๑ ด้านการผลิต	X
๒.๒ ด้านการตลาดข้าวในประเทศ	X
๒.๓ ด้านการตลาดข้าวต่างประเทศ	X

๓. เป้าประสงค์	X
๓.๑ ด้านการผลิต	X
๓.๒ ด้านการตลาดข้าวในประเทศ	X
๓.๓ ด้านการตลาดข้าวต่างประเทศ	X
๔. ยุทธศาสตร์	X
๔.๑ ด้านการผลิต	X
๔.๒ ด้านการตลาดข้าวในประเทศ	X
๔.๓ ด้านการตลาดข้าวต่างประเทศ	X
บทที่ ๔ การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ข้าวไทย	X
บทที่ ๕ แผนงานโครงการสำคัญภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทย	X
๑. แผนงาน โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทยด้านการผลิต	X
๒. แผนงาน โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทยด้านการตลาดภายในประเทศ	X
๓. แผนงาน โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทยด้านการตลาดต่างประเทศ	X
ภาคผนวก	X
๑. สถิติต้นทุนการผลิตข้าว ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ – ๒๕๕๓	X
๒. สถิติเนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ของข้าว ปี พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๕๓	X

บทสรุปสาระสำคัญ
ยุทธศาสตร์ข้าวไทย
ฉบับที่ ๒ ปี ๒๕๕๕-๒๕๕๙

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทที่ ๑

สถานการณ์การผลิตและการตลาดข้าว

๑. สถานการณ์การผลิตข้าว

๑.๑ การผลิตข้าวของไทย

การเพาะปลูกข้าวของประเทศไทยในปีหนึ่งๆ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ฤดูด้วยกัน คือฤดูนาปี และฤดูนาปรัง ซึ่งสามารถสรุปสถานการณ์พื้นที่ปลูก ผลผลิต ผลผลิตต่อพื้นที่ปลูก ต้นทุนการผลิต และราคาข้าวเปลือกที่ชาวนาขายได้ ในปีเพาะปลูก ๒๕๕๓/๕๔ และครัวเรือนชาวนา วิธีการทำนา และพันธุ์ข้าว ในปีเพาะปลูก ๒๕๕๒/๕๓ ของประเทศไทย (ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์) ได้ดังนี้

๑) พื้นที่ปลูก ชาวนามีการปลูกข้าวทั้งหมด ๘๐.๖๗ ล้านไร่ แยกเป็นการปลูกข้าวฤดูนาปี ปี ๒๕๕๓/๕๔ มีพื้นที่เพาะปลูก ๖๔.๕๗ ล้านไร่ และฤดูนาปรัง ปี ๒๕๕๔ มีพื้นที่เพาะปลูก ๑๖.๑๐ ล้านไร่ (พื้นที่ปลูกข้าวนาปีในพื้นที่ปลูกข้าวฤดูนาปี) โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่มีพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุด รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ โดยมีพื้นที่ปลูกเท่ากับ ๔๒.๘๗ , ๒๐.๕๒ , ๑๕.๗๒ และ ๑.๕๖ ล้านไร่ ตามลำดับ ในฤดูนาปี ปี ๒๕๕๓/๕๔ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุด ๔.๒๐ ล้านไร่ ส่วนจังหวัดภูเก็ตมีพื้นที่ปลูกข้าวน้อยที่สุด ๑๒๘ ไร่ โดยการปลูกข้าวในฤดูนาปี เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตชลประทาน ๑๓.๖๒ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๐๙ ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวในฤดูนาปี ทั้งหมด และเป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทาน อาศัยน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ หรือน้ำฝน ๕๐.๙๕ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๙๑ ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวในฤดูนาปีทั้งหมด ส่วนในฤดูนาปรัง ปี ๒๕๕๔ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุด ๑.๑๖ ล้านไร่ ในขณะที่จังหวัดตราดมีพื้นที่ปลูกข้าวน้อยที่สุด ๒๓๓ ไร่

๒) ผลผลิต ประเทศไทยผลิตข้าวเปลือกได้ทั้งหมด ๓๕.๕๘ ล้านตัน แยกเป็นผลผลิตข้าวฤดูนาปี ปี ๒๕๕๓/๕๔ ปริมาณ ๒๕.๔๔ ล้านตัน และฤดูนาปรัง ปี ๒๕๕๔ ปริมาณ ๑๐.๑๔ ล้านตัน โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่มีผลผลิตข้าวมากที่สุด รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ โดยมีผลผลิตเท่ากับ ๑๔.๔๗ , ๑๑.๐๖ , ๙.๔๔ และ ๐.๖๑ ล้านตัน ตามลำดับ ในฤดูนาปี ปี ๒๕๕๓/๕๔ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดที่มีผลผลิตข้าวมากที่สุด ๑.๒๒ ล้านตัน ส่วนจังหวัดภูเก็ตมีผลผลิตข้าวน้อยที่สุด ๖๐ ตัน ในฤดูนาปรัง ปี ๒๕๕๔ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นจังหวัดที่มีผลผลิตข้าวมากที่สุด ๐.๘๑ ล้านตัน ส่วนจังหวัดตราดมีผลผลิตข้าวน้อยที่สุด ๙๖ ตัน

๓) ผลผลิตต่อพื้นที่ปลูก ชาวนาสามารถผลิตข้าวเปลือกได้เฉลี่ยไร่ละ ๔๔๑ กิโลกรัม โดยการปลูกข้าวในฤดูนาปี ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๓๙๔ กิโลกรัม ส่วนการปลูกข้าวในฤดูนาปรัง ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๖๓๐ กิโลกรัม ภาคกลางเป็นภาคที่มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงสุด รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ ๖๐๑ , ๕๓๙ , ๓๘๙ และ ๓๓๘ กิโลกรัม ตามลำดับ ในฤดูนาปี ปี ๒๕๕๓/๕๔ จังหวัดนนทบุรี เป็นจังหวัดที่มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงสุด ๗๔๗ กิโลกรัม

ส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำสุด ๒๖๑ กิโลกรัม ในฤดูนาปรัง ปี ๒๕๕๔ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นจังหวัดที่มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงสุด ๘๑๐ กิโลกรัม ส่วนจังหวัดยะลามีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำสุด ๓๙๒ กิโลกรัม

๔) **ต้นทุนการผลิต** ชาวนามีต้นทุนการผลิต ไร่ละ ๓,๙๒๙ บาท หรือ ต้นละ ๘,๙๐๘ บาท โดยการผลิตในฤดูนาปี ปี ๒๕๕๓/๕๔ มีต้นทุนการผลิต ไร่ละ ๓,๖๘๗ บาท หรือ ต้นละ ๙,๓๕๙ บาท ส่วนการผลิตในฤดูนาปรัง ปี ๒๕๕๔ มีต้นทุนการผลิตไร่ละ ๔,๘๙๙ บาท หรือ ต้นละ ๗,๗๗๖ บาท

๕) **ราคาข้าวเปลือกที่ชาวนาขายได้** ชาวนาขายข้าวเปลือก ๕% ในฤดูนาปี ปี ๒๕๕๓/๕๔ ได้ในราคาต้นละ ๘,๖๐๐ บาท ส่วนในฤดูนาปรัง ปี ๒๕๕๔ ชาวนาขายข้าวเปลือกเจ้าความชื้น ๑๔-๑๕% ได้ในราคา ต้นละ ๙,๐๔๒ บาท

๖) **ครวัเรียนชาวนา** มีชาวนาที่ปลูกข้าวในฤดูนาปี ปี ๒๕๕๒/๕๓ จำนวน ๓,๗๑๗,๓๖๐ ครัวเรือน มีการปลูกข้าวเฉลี่ยครัวเรือนละ ๑๕.๔๗ ไร่ โดยชาวนาปลูกข้าวในขนาดพื้นที่ ๑๐ - ๒๐ ไร่ มากที่สุดจำนวน ๑,๑๖๒,๐๕๗ ครัวเรือน หรือร้อยละ ๓๑.๒๖ รองลงมาคือขนาดพื้นที่ ๒๐-๔๐ ไร่ จำนวน ๘๓๖,๘๑๔ ครัวเรือน หรือร้อยละ ๒๒.๕๑ มีชาวนาจำนวน ๖๑,๐๙๗ ครัวเรือน หรือร้อยละ ๑.๖๔ ที่ปลูกข้าวน้อยกว่า ๒ ไร่ และชาวนา ๘,๗๔๕ ครัวเรือน หรือร้อยละ ๐.๒๓ ที่ปลูกข้าวตั้งแต่ ๑๐๐ ไร่ขึ้นไป ส่วนในฤดูนาปรัง ปี ๒๕๕๓ มีชาวนาที่ปลูกข้าวจำนวน ๖๖๕,๘๔๕ ครัวเรือน มีการปลูกข้าวเฉลี่ยครัวเรือนละ ๒๒.๘๖ ไร่ โดยชาวนาปลูกข้าวในขนาดพื้นที่ ๑๐-๒๐ ไร่ มากที่สุดถึง ๑๖๙,๒๑๙ ครัวเรือน หรือร้อยละ ๒๕.๔๑ รองลงมาคือขนาดพื้นที่ ๖-๑๐ ไร่ จำนวน ๑๓๖,๗๔๘ ครัวเรือน หรือร้อยละ ๒๐.๕๔ มีชาวนาจำนวน ๑๑,๔๖๒ ครัวเรือน หรือร้อยละ ๑.๗๒ ที่ปลูกข้าวต่ำกว่า ๒ ไร่ และชาวนา ๗,๗๖๖ ครัวเรือน หรือร้อยละ ๑.๑๗ ที่ปลูกข้าวตั้งแต่ ๑๐๐ ไร่ขึ้นไป

๗) **วิธีการทำนา** ในฤดูนาปี ปี ๒๕๕๒/๕๓ ชาวนานิยมปลูกข้าวโดยวิธีทำนาดำมากที่สุดรองลงมา คือ นาหว่านสำรวย นาหว่านน้ำตม และนาหยอด มีปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์ ๙๗๓,๓๗๖ ตัน มีอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์เฉลี่ยไร่ละ ๑๖.๙๓ กิโลกรัม ส่วนฤดูนาปรัง ปี ๒๕๕๓ ชาวนานิยมปลูกข้าวโดยวิธีนาหว่านน้ำตมมากที่สุด รองลงมาคือ นาดำ และนาหว่านสำรวย มีปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์ ๔๕๗,๖๙๖ ตัน มีอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์เฉลี่ยไร่ละ ๓๐.๐๗ กิโลกรัม

๘) **พันธุ์ข้าว** ในฤดูนาปี ปี ๒๕๕๒/๕๓ ชาวนาปลูกข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ ๑๐๕ มากที่สุดให้ผลผลิตไร่ละ ๓๓๘ กิโลกรัม รองลงมาคือ พันธุ์ กข๖ ให้ผลผลิตไร่ละ ๓๔๒ กิโลกรัม พันธุ์ราชาการไม่ว่างช่วงแสง ให้ผลผลิตไร่ละ ๕๔๕ กิโลกรัม พันธุ์ชัยนาท ๑ ให้ผลผลิตไร่ละ ๕๒๕ กิโลกรัม และพันธุ์สุพรรณบุรี ๑ ให้ผลผลิตไร่ละ ๗๒๙ กิโลกรัม ส่วนฤดูนาปรัง ปี ๒๕๕๔ พันธุ์ชัยนาท ๑ และพันธุ์ชัยนาท ๒ ชาวนาปลูกมากที่สุดให้ผลผลิตไร่ละ ๕๕๐ กิโลกรัม รองลงมาคือพันธุ์สุพรรณบุรี ๑ ให้ผลผลิตไร่ละ ๖๑๑ กิโลกรัม และพันธุ์ราชาการไม่ว่างแสง ให้ผลผลิตไร่ละ ๕๙๘ กิโลกรัม

๑.๒ การผลิตข้าวของโลก

๑) สถานการณ์การผลิตข้าวของโลก กระทรวงเกษตร สหรัฐอเมริกา ได้สรุปสถานการณ์การผลิตข้าวของโลก ปีการผลิต ๒๕๕๓/๕๔ (ข้อมูล ณ เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๕) ดังนี้

๑.๑) พื้นที่เก็บเกี่ยวข้าว การผลิตข้าวทั่วโลกมีพื้นที่เก็บเกี่ยวรวม ๙๘๕.๖๓ ล้านไร่ โดยประเทศอินเดียเป็นประเทศที่มีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวมากที่สุด ๒๖๗.๘๘ ล้านไร่ ส่วนประเทศอื่นที่มีการปลูกข้าวมากของโลก ได้แก่ จีน ๑๘๖.๖๙ ล้านไร่ อินโดนีเซีย ๗๕.๕๐ ล้านไร่ บังคลาเทศ ๗๓.๑๓ ล้านไร่ เวียดนาม ๔๗.๕๖ ล้านไร่ พม่า ๔๓.๗๕ ล้านไร่ และฟิลิปปินส์ ๒๗.๑๙ ล้านไร่

๑.๒) ผลผลิตข้าวสาร ทั่วโลกสามารถผลิตข้าวได้รวมทั้งสิ้น ๔๔๙.๓๐ ล้านตันข้าวสาร (๖๘๐.๗๖ ล้านตันข้าวเปลือก คิดจากข้าวสาร ๖๖๐ กิโลกรัม ได้มาจากการสีข้าวเปลือก ๑,๐๐๐ กิโลกรัม) โดยประเทศจีนเป็นประเทศที่ผลิตข้าวได้มากที่สุด ๑๓๗.๐๐ ล้านตันข้าวสาร (๒๐๗.๕๘ ล้านตันข้าวเปลือก) ส่วนประเทศอื่นที่มีผลผลิตข้าวมากของโลก ได้แก่ อินเดีย ๙๕.๙๘ ล้านตันข้าวสาร (๑๔๕.๔๒ ล้านตันข้าวเปลือก) อินโดนีเซีย ๓๕.๕๐ ล้านตันข้าวสาร (๕๓.๗๙ ล้านตันข้าวเปลือก) บังคลาเทศ ๓๑.๗๐ ล้านตันข้าวสาร (๔๘.๐๓ ล้านตันข้าวเปลือก) เวียดนาม ๒๖.๓๗ ล้านตันข้าวสาร (๓๙.๙๕ ล้านตันข้าวเปลือก) พม่า ๑๐.๕๓ ล้านตันข้าวสาร (๑๕.๙๕ ล้านตันข้าวเปลือก) และฟิลิปปินส์ ๑๐.๕๔ ล้านตันข้าวสาร (๑๕.๙๗ ล้านตันข้าวเปลือก)

๑.๓) ผลผลิตข้าวเปลือกเฉลี่ยต่อไร่ ทั่วโลกสามารถผลิตข้าวได้เฉลี่ยไร่ละ ๖๘๐ กิโลกรัม โดยอียิปต์เป็นประเทศที่มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่มากที่สุด ๑,๕๙๗ กิโลกรัม ส่วนประเทศอื่นที่มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงของโลก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ๑,๒๐๖ กิโลกรัม จีน ๑,๐๔๘ กิโลกรัม เวียดนาม ๘๘๘ กิโลกรัม อินโดนีเซีย ๗๔๗ กิโลกรัม บังคลาเทศ ๖๕๐ กิโลกรัม สำหรับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของประเทศที่เป็นเพื่อนบ้านประเทศไทย ได้แก่ ฟิลิปปินส์ ๕๙๐ กิโลกรัม ลาว ๔๐๖ กิโลกรัม กัมพูชา ๓๘๑ กิโลกรัม พม่า ๓๗๖ กิโลกรัม

๒) สถานการณ์การผลิตข้าวของประเทศเวียดนาม สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (สคร.) ณ กรุงฮานอย และนครโฮจิมินห์ ได้รายงานสถานการณ์การผลิตข้าวของประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ณ เดือนมกราคม ๒๕๕๓ ดังนี้

๒.๑) ประเทศเวียดนามเป็นผู้ผลิตข้าวอันดับ ๕ ของโลก ผลผลิตปีละกว่า ๓๘ ล้านตันข้าวเปลือก และเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับ ๒ ของโลก ปริมาณส่งออกปีละ ๔.๕ - ๕ ล้านตันข้าวสาร

๒.๒) พันธุ์ข้าวที่ปลูกมากได้แก่ พันธุ์ jasmine , OM ๑๔๙๐ , OM ๒๕๕๗ , OM ๒๗๑๗ , OM ๓๕๓๖ , OMCS ๒๐๐๐ , VND ๙๕-๒๐ และ IR ๖๔ กระทรวงเกษตรและพัฒนาชนบท (MARD) พยายามจำกัดให้ชาวนาเพาะปลูกข้าวพันธุ์ IR ๕๐๔๐๔ และ OM ๕๗๖ ซึ่งส่วนมากจะเป็นข้าวชนิด ๒๕% ให้เหลือสัดส่วน ๑๕% (ปัจจุบันมีการปลูกประมาณ ๑๘.๒ % ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด) และพยายามสนับสนุนให้ปลูกข้าวที่มีผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกตาร์สูงและมีคุณภาพดีให้มีสัดส่วน ๖๐-๗๐% ข้าวคุณภาพดีชนิด ๕% และข้าวหอมในสัดส่วน ๑๕-๒๐%

๒.๓) ประเทศเวียดนามยังมีประชากรอีก ๑.๔ ล้านครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๖.๗ ของจำนวนครัวเรือนทั้งประเทศที่ยังประสบภาวะขาดแคลนอาหาร นายกรัฐมนตรีเวียดนามจึงได้ประกาศมติรัฐบาล (Resolution) เลขที่ ๖๓/NQ-CP ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๒ เพื่อสนับสนุนการผลิตข้าวและสร้างความมั่นคงด้านอาหารแห่งชาติ ดังนี้

(๑) รักษาพื้นที่เพาะปลูกข้าวให้อยู่ที่ ๒๓.๗๕ ล้านไร่ (๓.๘ ล้านเฮกตาร์) นับจากปัจจุบันจนถึงปี ๒๕๖๓ ซึ่งในจำนวนนี้ต้องเป็นพื้นที่สมบูรณ์ด้วยชลประทานและสามารถเพาะปลูกข้าวได้ ๒ ฤดูหรือมากกว่า เป็นจำนวน ๒๐.๐๐ ล้านไร่ (๓.๒ ล้านเฮกตาร์) สามารถผลิตข้าวได้ปีละ ๔๑ - ๔๓ ล้านตันข้าวเปลือก โดยให้กระทรวงเกษตรและพัฒนาชนบทร่วมมือกับกระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า กระทรวงก่อสร้าง และกระทรวงคมนาคมจัดทำรายละเอียดการแบ่งโซนพื้นที่ปลูกข้าวและเสนอรัฐบาลให้ความเห็นชอบภายในไตรมาสที่ ๒ ของปี ๒๕๕๓

(๒) การเพาะปลูกข้าวต้องได้รับกำไรสูงขึ้น ๒.๕ เท่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องหาวิธีลดต้นทุนการผลิต เพื่อให้ภายในปี ๒๕๖๓ การผลิตข้าวได้รับผลกำไรสูงกว่าปัจจุบัน ๒.๕ เท่า และหามาตรการจูงใจให้เกษตรกรคงพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกข้าว มิให้เปลี่ยนเป็นสวนอุตสาหกรรม สนามกอล์ฟและธุรกิจอื่นๆ ส่วนพื้นที่แถบภูเขาจะยังคงสนับสนุนการทำนาขั้นบันไดเพื่อเพิ่มพื้นที่ปลูกข้าว สร้างความมั่นคงด้านอาหารในเขตห่างไกล นอกจากนี้ เพื่อมิให้เกิดปัญหาเช่นปัจจุบันที่บางพื้นที่มีการเก็บเกี่ยวข้าวแล้วแต่ไม่มีโกดังเก็บข้าวที่ได้มาตรฐานส่งผลให้คุณภาพของข้าวลดลงไปอีก จึงให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการตามโครงการสร้างไซโลเก็บข้าวความจุ ๔ ล้านตันข้าวเปลือกอย่างเร่งด่วน โดยให้แล้วเสร็จภายในปี ๒๕๕๕

(๓) สร้างความมั่นใจในความมั่นคงด้านอาหารแห่งชาติในระยะยาวจากสถิติของกระทรวงเกษตรและพัฒนาชนบท พื้นที่เพาะปลูกข้าวของเวียดนามลดลงโดยเฉลี่ยปีละ ๔๑,๐๐๐ เฮกตาร์ เนื่องจากการขยายตัวเมืองและการเติบโตของเขตอุตสาหกรรม ขณะที่ประชากรของเวียดนามยังคงเติบโตอย่างรวดเร็ว คาดว่าจะมีมากกว่า ๑๐๐ ล้านคน ภายในปี ๒๕๖๓ และ ๑๑๐ ล้านคน ในปี ๒๕๗๓ นอกจากนี้การลงทุนในภาคการเกษตรยังมีเพียง ๑๐% ของการลงทุนทั้งหมด เพื่อสร้างความมั่นใจในระยะยาวว่าผลผลิตข้าวจะพอเพียงกับการเลี้ยงประชากรในประเทศ รัฐบาลเวียดนามให้การส่งเสริมการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และความร่วมมือกับนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงด้านอาหาร โดยแต่ละปีจะจัดสรรงบประมาณเพื่อการลงทุนสำหรับภาคเกษตรเพิ่มขึ้น ๑๐-๑๕% รวมทั้งเพิ่มพูนการฝึกอบรมนักวิทยาศาสตร์ และเทคนิคการจัดการให้แก่เกษตรกรเพื่อเพิ่มผลผลิตและเพิ่มรายได้ โดยตั้งเป้าหมายว่าภายในปี ๒๕๖๓ จะมีเกษตรกรที่ได้รับการฝึกอบรมด้านการผลิตเป็นจำนวน ๕๐%

๒. สถานการณ์การตลาดข้าว

๒.๑ การตลาดข้าวในประเทศ (กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์)

๒.๒ การตลาดข้าวต่างประเทศ (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์)

บทที่ ๒

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการผลิตและการตลาดข้าว

จากสถานการณ์ ด้านการผลิตและการตลาดข้าวของไทยและของโลก สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อม(SWOT Analysis) การผลิตและการตลาดข้าวของประเทศไทย ได้ดังนี้

๑. จุดแข็ง (Strengths)

๑.๑ ด้านการผลิต

๑) ประเทศไทยมีเสถียรภาพในการผลิตข้าวสูง เนื่องจากสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ เอื้อต่อการปลูกข้าว และมีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติน้อย

๒) ประเทศไทยสามารถผลิตข้าวได้หลากหลายชนิดทุกชั้นคุณภาพ เช่น ข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมปทุม ข้าวขาว ๑๐๐% - ๒๕% ปลายข้าว ข้าวเหนียว และข้าวเหนียว สามารถตอบสนองกับความต้องการของตลาดได้ทุกตลาด ที่สำคัญประเทศไทยสามารถปลูกข้าวพันธุ์ข้าวดอกมะลิ ๑๐๕ และพันธุ์กข๑๕ ซึ่งจัดเป็นข้าวหอมที่มีคุณสมบัติโดดเด่น ในด้านกลิ่นหอม เมล็ดข้าวสารใส เรียวยาว นุ่ม และทานอร่อย เป็นที่ยอมรับของตลาดโลก นอกจากนี้ยังมีข้าวพันธุ์ปทุมธานี ๑ และพันธุ์กข๓๓ (หอมอุบล ๘๐) ก็จัดเป็นข้าวหอมที่มีคุณสมบัติดีเช่นกัน

๓) ประเทศไทยมีความหลากหลายทางพันธุกรรมข้าว สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวิจัยพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มได้ โดยมีเชื้อพันธุ์ข้าวที่เก็บรวบรวมไว้ในธนาคารเชื้อพันธุ์ข้าวมากกว่า ๒๐,๐๐๐ ตัวอย่างเชื้อพันธุ์ ซึ่งในจำนวนนี้เป็นข้าวพื้นเมืองของไทย ๑๗,๐๐๐ ตัวอย่างเชื้อพันธุ์

๔) ข้าวไทยเป็นข้าวที่ประจักษ์ว่าเป็นข้าวคุณภาพดีมาเป็นเวลายาวนานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การส่งออกข้าวไทย เป็นที่ยอมรับในความน่าเชื่อถือในด้านคุณภาพแก่ประเทศผู้ซื้อ

๕) ข้าวมีความผูกพันกับชีวิตคนไทยมาแต่โบราณกาลนับพันปี การปลูกข้าวก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามคู่กับชาติไทย สืบสานต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอาชีพทำนาเป็นอาชีพที่เปี่ยมไปด้วยจิตวิญญาณในการเพาะปลูกข้าวซึ่งถูกถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษสู่ลูก หลานชาวนาในปัจจุบัน ถือได้ว่าชาวนาเป็นกระดูกสันหลังของชาติ สามารถใช้ทักษะและประสบการณ์ที่สร้างสมมายืนหยัดต่อสู้กับความยากลำบากนานัปการ เพื่อให้ได้มาซึ่งอาหารเพื่อเลี้ยงคนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ที่สำคัญชาวนาถือได้ว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ มีจำนวนมากถึง ๓.๗ ล้านครัวเรือน เป็นกลุ่มคนที่ยากจนที่สุดในบรรดาเกษตรกรทั้งหลาย อยู่กระจายกันทั่วประเทศ แต่มีบทบาทต่อภาวะทางการเมือง การปกครองและความมั่นคงของประเทศ รัฐบาลทุกรัฐบาลจะให้ความสนใจในปัญหาเรื่องข้าวของชาวนามากที่สุด เพราะถือเป็นปัญหาของคนส่วนใหญ่ของประเทศ

๖) **มีองค์กรและคณะกรรมการกำกับดูแลที่สำคัญของข้าวในฐานะเป็นพืชเศรษฐกิจหลักหลายองค์กร** เช่น คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ กรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมการค้าภายใน กรมการค้าต่างประเทศ กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์

๑.๒ ด้านการตลาดในประเทศ (กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์)

๑.๓ ด้านการตลาดต่างประเทศ (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์)

๒. จุดอ่อน (Weaknesses)

๒.๑ ด้านการผลิต

๑) **พื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่อยู่ในเขตน้ำฝน** โดยพื้นที่กว่าร้อยละ ๗๐ อยู่ในเขตน้ำฝน ไม่มีระบบน้ำชลประทาน พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นพื้นที่ที่ขาดแคลนแหล่งน้ำ สภาพดินส่วนใหญ่มีปัญหาเสื่อมโทรม ขาดแคลนอินทรีย์วัตถุ ดินมีสภาพแข็งเนื่องจากการใช้ปุ๋ยเคมีสะสมมาเป็นเวลานาน ประกอบกับสภาพดินในพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคใต้ตอนล่างซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าว ดินมีสภาพความเปรี้ยวจัด ส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดินมีสภาพเป็นดินเค็ม ซึ่งต้องมีการจัดการทรัพยากรดินอย่างเหมาะสมจึงจะเพิ่มผลผลิตได้

๒) **ปลูกข้าวอย่างต่อเนื่องตลอดปี** โดยชาวนาภาคกลางและภาคเหนือตอนล่าง ในเขตชลประทานมีการทำนาปลูกข้าวอย่างต่อเนื่องตลอดปี ทำให้ชาวนาต้องเร่งการผลิต หรือผลิตที่ไม่คำนึงคุณภาพข้าวที่จะได้ ส่งผลให้ระบบนิเวศขาดความสมดุล ดินเสื่อมเกิดการระบาดของโรคแมลงศัตรูข้าว ทำให้ข้าวที่ได้มีคุณภาพต่ำ อีกทั้งชาวนายังขาดการจัดการขณะเก็บเกี่ยว และหลังการเก็บเกี่ยวที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผลผลิตเกิดการสูญเสีย ในขณะที่เก็บเกี่ยวสูงประมาณร้อยละ ๕-๑๐ ของปริมาณผลผลิตทั้งหมด ผลผลิตที่ได้บางส่วนมีคุณภาพต่ำ นอกจากนี้ชาวนามีการเก็บเกี่ยวข้าวโดยใช้เครื่องเกี่ยวขนาดขณะที่ข้าวยังมีความชื้นสูง และจำหน่ายข้าวในทันที หากจัดการไม่ดีจะทำให้ข้าวมีคุณภาพต่ำ

๓) **ประสิทธิภาพการผลิตข้าวต่ำ** กล่าวคือ จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ของไทย ปีเพาะปลูก ๒๕๕๓/๕๔ ได้เพียงไร่ละ ๔๔๑ กิโลกรัม (นาปี ปี ๒๕๕๓/๕๔ ได้ไร่ละ ๓๙๔ กิโลกรัม ส่วนนาปรัง ปี ๒๕๕๔ ได้ไร่ละ ๖๓๓ กิโลกรัม) จัดว่ายังต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลจากกระทรวงเกษตร สหรัฐอเมริกา (ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม ๒๕๕๕) โดยผลผลิตเฉลี่ยข้าวของโลกปี ๒๕๕๓/๕๔ ไร่ละ ๖๘๘ กิโลกรัม สหรัฐอเมริกา ๑,๒๐๖ กิโลกรัม จีน ๑,๐๔๘ กิโลกรัม และเวียดนาม ๘๘๕ กิโลกรัม โดยสาเหตุสำคัญที่ประสิทธิภาพการผลิตข้าวของประเทศไทยยังต่ำอยู่คือพื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน อาศัยน้ำฝนในการเพาะปลูก และสภาพดินส่วนใหญ่มีปัญหาเสื่อมโทรม รวมทั้งขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี

๔) **ต้นทุนการผลิตสูง** ชาวนามีค่าใช้จ่ายในการผลิตสูงขึ้นทุกปีทั้งค่าแรงงาน ค่าปุ๋ยเคมี ค่าสารเคมี และค่าเมล็ดพันธุ์ ทั้งนี้ เนื่องจากชาวสวนส่วนใหญ่มีการใช้ปัจจัยการผลิตที่สูงมากเกินไปกว่าคำแนะนำ และใช้กรรมวิธีการผลิตที่ยังไม่ถูกต้องเหมาะสม ขาดการบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกันทั้งระบบ ตั้งแต่การขนส่งและจัดเก็บปัจจัยการผลิต การเก็บรักษาผลผลิต จนถึงการผลิตส่งผลผลิตไปจำหน่ายให้ผู้รับซื้อข้าว

๕) **ชาวสวนขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี** การผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการใช้ของชาวสวนอย่างเพียงพอและทั่วถึง

๖) **การพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มยังมีน้อย** และยังไม่สามารถแปรรูปผลิตภัณฑ์ขั้นสูง รวมทั้งขาดระบบการเชื่อมโยงวัตถุดิบข้าวที่มีคุณภาพ เพื่อการแปรรูปผลิตภัณฑ์

๗) **ชาวนารายย่อย ยังขาดความรู้** ชาวนาอีกเป็นจำนวนมากยังขาดการพัฒนาให้มีความรู้และความสามารถในการผลิตข้าว และการบริหารจัดการอย่างจริงจัง และส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยยังไม่ให้ความสำคัญเพียงพอในการสร้างความเข้มแข็งในรูปสถาบันเกษตรกร

๘) **ชาวนามีอายุมาก รายได้ต่ำ** ชาวนาซึ่งเป็นเกษตรกรส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งประเทศมีสัดส่วนรายได้จากการทำนาต่ำกว่าอาชีพการเกษตรอื่น ๆ เป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีฐานะด้อยกว่าเกษตรกรอื่นทั้งในด้านระดับการศึกษา โอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การได้รับสวัสดิการจากภาครัฐ อาชีพทำนาไม่สามารถทำรายได้แก่ชาวสวนอย่างเพียงพอ จึงเกิดการละทิ้งนาเพื่อแสวงหาแหล่งรายได้อื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า รวมทั้งลูกหลานชาวนาปฏิเสธที่จะสืบทอดอาชีพการทำนา เนื่องจากยากลำบาก รายได้น้อย ขาดสวัสดิการหรือระบบการประกันรายได้ที่เหมาะสม ประกอบกับชาวนาปัจจุบันมีอายุระหว่าง ๔๐-๕๗ ปี คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๙ อายุมากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๖ อายุเฉลี่ยประมาณ ๕๗ ปี และแนวโน้มในอีก ๑๐ ปีข้างหน้าชาวนาจะมีอายุเฉลี่ยเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ปัจจุบันชาวนาเป็นจำนวนมากหลุดจากฐานชุมชนที่เคยเป็นเจ้าของและต้องเช่าที่นาทำมาหากิน ส่งผลให้ชาวนาไม่มีแรงจูงใจในการที่จะปรับปรุงพื้นที่นาให้มีสภาพอุดมสมบูรณ์ ทำให้การทำงานกับชาวนามีความยาก

๙) **องค์กรที่เกี่ยวข้องกับชาวนายังขาดเอกภาพ** องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวและชาวนา มีจำนวนมากซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นมาตามวัตถุประสงค์ตามที่กลุ่มบุคคลทั่วไป ประกอบอาชีพเหมือนกันต้องการแก้ปัญหาของตนเป็นหลัก สมาคมต่าง ๆ ยังขาดความเป็นเอกภาพในการร่วมกันแก้ไขปัญหาการผลิตข้าวของชาวนา

๑๐) **หน่วยงานวิจัยด้านข้าวขาดแคลนนักวิจัยและงบประมาณ** งานวิจัยด้านข้าวยังขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานวิจัยทั้งหมดของประเทศ หน่วยงานวิจัยยังขาดแคลนนักวิจัยข้าว โดยเฉพาะนักปรับปรุงพันธุ์ข้าว รวมทั้งขาดการสนับสนุนงบประมาณ และเครื่องมืออุปกรณ์ในการวิจัยที่ทันสมัย

๒.๒ ด้านการตลาดในประเทศ (กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์)

๒.๓ ด้านการตลาดต่างประเทศ (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์)

๓. โอกาส (Opportunities)

๓.๑ ด้านการผลิต

๑) ความต้องการบริโภคข้าวของโลกยังมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น เนื่องจากการขยายตัวของประชากรเพิ่มมากขึ้น และความต้องการบริโภคข้าวยังมีปริมาณสูงกว่าผลผลิตข้าวโลก มาโดยตลอด

๒) ข้าวคุณภาพดียังเป็นที่ต้องการของตลาดอีกมาก โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิของประเทศไทยเป็นที่ต้องการของตลาดมากโดยมีแนวโน้มการส่งออกสูงขึ้น

๓) ความต้องการอาหารเพื่อสุขภาพมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น ซึ่งปัจจุบันประชากรของโลกหันมาให้ความสนใจและห่วงใยในสุขภาพมากขึ้นโดยเฉพาะอาหารเพื่อสุขภาพรวมทั้งข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าวที่ใช้เป็นอาหารเสริม และยา

๔) ขาวนาไทยตื่นตัวจากการเปิดเขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA) โดยเฉพาะภายในเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) ทำให้ขาวนาไทยตื่นตัวและเป็นโอกาสที่จะกระตุ้นให้ขาวนาเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวของตนเอง

๓.๒ ด้านการตลาดในประเทศ (กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์)

๓.๓ ด้านการตลาดต่างประเทศ (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์)

๔. ภัยคุกคาม (Threats)

๔.๑ ด้านการผลิต

๑) ประเทศต่างๆ ตื่นตัวในการวิจัยพันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตสูง โดยเฉพาะการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวหอม ที่มีลักษณะคล้ายกับข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ ๑๐๕

๒) สภาพภูมิอากาศของโลกมีการเปลี่ยนแปลง ในปัจจุบันสภาพภูมิอากาศของโลกมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อมอาจก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาเช่น การสูญพันธุ์ของพืชและสัตว์ต่างๆ ผลผลิตทางการเกษตรลดลง ภัยธรรมชาติ และโรคระบาด

๓) ประเทศคู่แข่งในการผลิตและการค้ามีมากขึ้น และแข็งแกร่งขึ้น ได้แก่ประเทศเวียดนาม ปากีสถาน สหรัฐอเมริกา อินเดีย จีน กัมพูชา

๔) ประเทศผู้นำเข้ามีมาตรการกีดกันทางการค้าเพิ่มขึ้น เช่น ด้านสุขอนามัย และด้านสิ่งแวดล้อม

๕) ปัจจัยการผลิตที่นำเข้าจากต่างประเทศมีราคาสูง ปัจจัยการผลิตที่สำคัญ เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช ศัตรูพืช ที่นำเข้าจากต่างประเทศมีราคาสูง และมีแนวโน้มสูงขึ้น ส่งผลให้ต้องซื้อปัจจัยการผลิตในราคาที่สูงขึ้น

๖) กลุ่มทุนต่างชาติสนใจเข้ามาประกอบธุรกิจทางการเกษตรในไทย โดยมีกระแสชาวจีนต่างชาตร่วมมือกับคนไทยทำการกว้านซื้อหรือเช่าที่นาหลายรูปแบบให้ราคาสูง ในหลายจังหวัด โดยเฉพาะพื้นที่แหล่งปลูกข้าวใหญ่ในภาคกลาง ส่งผลกระทบให้ชาวนาไม่มีที่ดินทำกิน เสียค่าเช่า และพื้นที่นาถูกปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชพืชชนิดอื่นแทน

๗) สถานการณ์น้ำมันโลกมีราคาแพงและมีแนวโน้มสูงขึ้น ทำให้ชาวนาหันไปปลูกพืชพลังงานในนาข้าวที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าการปลูกข้าว

๘) งานวิจัยและงานส่งเสริมข้าวในต่างประเทศมีการสนับสนุนงบประมาณมากกว่าประเทศไทย โดยเฉพาะประเทศที่ผลิตและส่งออกข้าวหลัก เช่น เวียดนาม สหรัฐอเมริกา มีการลงทุนในการพัฒนาข้าว และชาวนามากกว่าไทย สหรัฐอเมริกาเร่งวิจัยข้าวหอมเพื่อทดแทนการนำเข้าข้าวหอมมะลิจากไทย เวียดนามเร่งพัฒนาข้าวหอมเพื่อแข่งขันกับข้าวหอมของไทย

๔.๒ ด้านการตลาดในประเทศ (กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์)

๔.๓ ด้านการตลาดต่างประเทศ (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์)

บทที่ ๓

ยุทธศาสตร์ข้าวไทย

จากการประเมินผลสถานการณ์การผลิตและการตลาดข้าวของไทยและของโลก และจากผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) การผลิตและการตลาดข้าวของไทยสามารถ กำหนดยุทธศาสตร์ข้าวไทย ฉบับที่ ๒ ปี ๒๕๕๕-๒๕๕๙ ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ เป้าหมาย ประเด็นยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ ดังนี้

๑. วิสัยทัศน์

ข้าวไทยยังคงเป็นหนึ่งในตลาดโลก ผู้บริโภคมั่นใจ ชาวนาไทยเข้มแข็ง

๒. พันธกิจ

๒.๑ ด้านการผลิต

๑) วิจัยและพัฒนาข้าวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของประเทศและความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ

๒) ส่งเสริม สนับสนุนชาวนาให้มีความรู้ความสามารถในการผลิตและการบริหารจัดการผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชาวนา

๓) ตรวจสอบและรับรองคุณภาพสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาด

๒.๒ ด้านการตลาดในประเทศ (กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์)

๒.๓ ด้านการตลาดต่างประเทศ (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์)

๓. เป้าประสงค์

๓.๑ ด้านการผลิต

ชาวนาและผู้ประกอบการได้องค์ความรู้และนวัตกรรมด้านข้าวที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมการผลิตของประเทศ สามารถผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวได้เพิ่มขึ้นทั้งปริมาณ คุณภาพ และมูลค่า ด้วยต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง รวมทั้งองค์กรชาวนามีความเข้มแข็งและได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึง

๓.๒ ด้านการตลาดในประเทศ (กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์)

๓.๓ ด้านการตลาดต่างประเทศ (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์)

๔. ยุทธศาสตร์

๔.๑ ด้านการผลิต

๔.๑.๑ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ การวิจัยและพัฒนา

๑) เป้าประสงค์ (Goal)

ชาวนาและผู้ประกอบการต้องมีความรู้และนวัตกรรมด้านข้าวที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมการผลิตของประเทศสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศได้ข้าวตรงตามความต้องการ

๒) เป้าหมาย (Target)

๒.๑) ได้พันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตสูง คุณภาพดี ต้านทานโรค แมลงศัตรูข้าวที่สำคัญ และทนทานต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างน้อย ๑๒ พันธุ์ เมื่อสิ้นสุดปี ๒๕๕๙

๒.๒) ได้เทคโนโลยีการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์อย่างน้อย ๘ เทคโนโลยี เมื่อสิ้นสุดปี ๒๕๕๙

๓) กลยุทธ์ (Strategy)

๓.๑) สร้างโจทย์การวิจัยจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

๓.๒) เร่งรัดการวิจัยพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว การเพิ่มมูลค่าสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาชาวนา

๓.๓) พัฒนางานวิจัยเชิงบูรณาการ และต่อยอดงานวิจัยเชิงพาณิชย์

๓.๔) สร้างพันธมิตรการวิจัยระหว่างหน่วยงาน และร่วมมือทางวิชาการด้านข้าวกับต่างประเทศ

๓.๕) สร้างนักวิจัยข้าวรุ่นใหม่

๓.๖) เพิ่มประสิทธิภาพการวิจัยโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และใช้ศักยภาพจากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์

๓.๗) อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมข้าว

๓.๘) จัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาข้าวแห่งชาติเพื่อเป็นศูนย์กลางงานวิจัยด้านข้าวและผลิตภัณฑ์

๓.๙) จัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาข้าวแห่งชาติ

๓.๑๐) สร้างแรงจูงใจในการพัฒนางานวิจัยให้มีคุณภาพสูง

๓.๑๑) ส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์

๔.๑.๒ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์

๑) เป้าประสงค์ (Goal)

ชาวนาและผู้ประกอบการสามารถผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวได้เพิ่มขึ้นทั้งปริมาณ คุณภาพ และมูลค่า ด้วยต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง

๒) เป้าหมาย (Target)

๒.๑) ผลผลิตข้าวต่อไร่ในปีเพาะปลูก ๒๕๕๙/๖๐ เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ ๑๐ ของผลผลิตข้าวต่อไร่ในปีเพาะปลูก ๒๕๕๔/๕๕

๒.๒) ต้นทุนการผลิตข้าวต่อตันในปีเพาะปลูก ๒๕๕๙/๖๐ ลดลงอย่างน้อยร้อยละ ๑๕ ของต้นทุนการผลิตข้าวต่อตันในปีเพาะปลูก ๒๕๕๔/๕๕

๒.๓) ปริมาณข้าวหอมมะลิมีคุณภาพได้มาตรฐานในปีเพาะปลูก ๒๕๕๙/๖๐ เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ ๒๐ ของปริมาณข้าวหอมมะลิมีคุณภาพได้มาตรฐานในปีเพาะปลูก ๒๕๕๔/๕๕

๓) กลยุทธ์ (Strategy)

๓.๑) จัดทำแผนการผลิต กำหนดเขตส่งเสริมการผลิตข้าวตามศักยภาพของพื้นที่ และจัดระบบการปลูกข้าวแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

๓.๒) ส่งเสริมการผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าว (Good Agricultural Practices for Rice) การผลิตข้าวแบบครบวงจร การผลิตข้าวอินทรีย์ ได้มาตรฐานปลอดภัย และปลอดภัยการตัดแปรพันธุกรรม (Non-GMOs) รวมทั้งส่งเสริมโรงสีข้าวพัฒนาการผลิตให้ได้มาตรฐานการผลิตที่ดีสำหรับอาหาร (Good Manufacturing Practices)

๓.๓) ส่งเสริม สนับสนุน การเพิ่มมูลค่าข้าว การสร้างสินค้าข้าวสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตราสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์ และการผลิตข้าวเพื่อตลาดเฉพาะ รวมทั้งเชื่อมโยงผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และผู้บริโภคข้าวและผลิตภัณฑ์

๓.๔) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการขนส่งสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์ของชาวนา

๓.๕) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์ สนับสนุนการพัฒนาเครื่องจักรกลการผลิตข้าว รวมทั้งพัฒนาประสิทธิภาพการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการจัดการองค์ความรู้สู่ชาวนา

๓.๖) พัฒนาระบบการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ดีและกลไกรับรองมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ดี

๓.๗) พัฒนาระบบและเพิ่มประสิทธิภาพการตรวจสอบและรับรองคุณภาพข้าวและผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานสากล

๓.๘) พัฒนาระบบเตือนภัยธรรมชาติและเพิ่มขีดความสามารถในการป้องกันกำจัด ความรุนแรงการระบาดของศัตรูข้าว

๓.๙) ขยายและปรับปรุงระบบชลประทาน จัดรูปที่ดิน และปรับปรุงฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินให้ครอบคลุมพื้นที่ปลูกข้าวที่สำคัญ

๓.๑๐) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์คุณค่าของสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์

๔.๑.๓ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ การสร้างความเข้มแข็งแก่ชาวนา

๑) เป้าประสงค์ (Goal)

ชาวนาและองค์กรชาวนามีความเข้มแข็งในการผลิตข้าวและมีความสามารถในการบริหารจัดการผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึง

๒) เป้าหมาย (Target)

๒.๑) ชาวนาได้รับการบริการและสนับสนุนทางด้านวิชาการและข้อมูลข่าวสารด้านข้าว ตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ ถึงปี ๒๕๕๙ เป็นจำนวนไม่ต่ำกว่า ๒ ล้านคน

๒.๒) ศูนย์ข้าวชุมชนมีความเข้มแข็งจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๐ เมื่อสิ้นสุดปี ๒๕๕๙

๓) กลยุทธ์ (Strategy)

๓.๑) สร้างระบบและเครือข่ายการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการผลิตและจัดการผลผลิตระหว่างหน่วยงานราชการด้วยกัน ระหว่างชาวนากับชาวนา และระหว่างหน่วยงานราชการกับชาวนา รวมทั้งสร้างชาวนาชั้นนำและชาวนามีอาชีพให้เป็นวิทยากรจากชาวนาสู่ชาวนา

๓.๒) สร้างยุวชาวนาให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนและสืบสานอาชีพการทำนา

๓.๓) ส่งเสริมและสนับสนุนศูนย์ข้าวชุมชนเป็นศูนย์กลางด้านการผลิตข้าว

๓.๔) พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวนาและองค์กรชาวนา

๓.๕) จัดให้มีระบบสวัสดิการชาวนาโดยจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชาวนา

๓.๖) พัฒนาระบบทะเบียนชาวนาและการนำไปใช้ประโยชน์

๓.๗) สนับสนุนการประกันความเสี่ยงในการผลิตข้าวของชาวนา

๓.๘) ส่งเสริมการผลิตข้าวเพื่อความมั่นคงและพัฒนาอาชีพเสริมให้แก่ชาวนา

๓.๙) อนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมภูมิปัญญาข้าวไทย

๓.๑๐) ปรับปรุงกลไกการส่งเสริมและบริการชาวนาโดยพัฒนาศูนย์บริการชาวนาแบบเบ็ดเสร็จ ศูนย์ข้าวชุมชนเครือข่าย รวมทั้งพัฒนาระบบสารสนเทศข้าวและการให้บริการที่ทันสมัย

๔.๒ ด้านการตลาดในประเทศ (กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์)

๔.๒.๑ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑

๑) เป้าประสงค์ (Goal)

๒) เป้าหมาย (Target)

๓) กลยุทธ์ (Strategy)

๓.๑

๓.๒

๔.๒.๒ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒

๑) เป้าประสงค์ (Goal)

๒) เป้าหมาย (Target)

๓) กลยุทธ์ (Strategy)

๓.๑

๓.๒

๔.๓ ด้านการตลาดต่างประเทศ (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์)

๔.๓.๑ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑

๑) เป้าประสงค์ (Goal)

๒) เป้าหมาย (Target)

๓) กลยุทธ์ (Strategy)

๓.๑

๓.๒

๔.๓.๒ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒

๑) เป้าประสงค์ (Goal)

๒) เป้าหมาย (Target)

๓) กลยุทธ์ (Strategy)

๓.๑

๓.๒

บทที่ ๔

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ข้าวไทย

การที่จะนำกลยุทธ์ภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ไปสู่การปฏิบัติให้บังเกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีการจัดกระบวนการขับเคลื่อนที่ดี อย่างเป็นระบบ มีการกำหนดแผนงานที่ชัดเจน มีระบบการบริหารและการจัดการแผนสู่การปฏิบัติ สร้างการรับรู้ ความเข้าใจ การยอมรับ และตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในการพัฒนาข้าวของประเทศไทย ทั้งด้านการผลิตข้าว ด้านการตลาดข้าวในประเทศ และด้านการตลาดข้าวต่างประเทศ ภายใต้เป้าประสงค์ที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น โดยมีแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ข้าวไทยสู่การปฏิบัติ ดังนี้

๑. สร้างความเข้าใจในทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

๑.๑ ให้ความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของยุทธศาสตร์ข้าวไทยแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และชาวนา ให้ยอมรับตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็น พร้อมทั้งเข้าร่วม ผลักดันยุทธศาสตร์ข้าวไทยไปสู่การปฏิบัติ

๑.๒ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงพาณิชย์ กับหน่วยงานด้านวิจัยต่างๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทน.) สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (สวก.) หรือสถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นต้น เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานวิจัยและพัฒนาในทุกๆ ด้านให้บรรลุเป้าหมายได้ตามที่กำหนดไว้

๑.๓ สื่อสาร ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของยุทธศาสตร์ข้าวไทย และความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการ ภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทยไปสู่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง รวดเร็ว สร้างเครือข่ายในการช่วยกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังพื้นที่ต่างๆ ให้ครอบคลุมทันเวลา รวมทั้งพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้สามารถทำหน้าที่สื่อสาร และถ่ายทอดแผนการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านช่องทางต่างๆ เป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ

๑.๔ จัดทำเอกสาร คู่มือ แนวทางการปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ให้แก่ผู้ร่วมงานทุกภาคส่วน ได้รับทราบและเข้าใจในวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล

๑.๕ มอบหมายให้ผู้บริหารระดับสูงทั้งของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงพาณิชย์ เป็นผู้ร่วมพลังขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

๒. ปรับปรุง กฎระเบียบ ฐานข้อมูล ผลตอบแทนให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

๒.๑ ปรับปรุง กฎ ระเบียบ และกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าว การตลาด การค้าข้าว ทั้งของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงพาณิชย์ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ ลดความซ้ำซ้อน ลดอุปสรรคในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้สัมฤทธิ์ผลในทางปฏิบัติ

๒.๒ พัฒนาระบบฐานข้อมูลการผลิตและการตลาดข้าว ให้เป็นเอกภาพถูกต้องทันสมัย ใช้อ้างอิงได้ พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

๒.๓ สร้างแรงจูงใจและผลตอบแทนที่เหมาะสม เพื่อให้บุคลากรทุกระดับมีความมุ่งมั่น ท่วมเท ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการที่กำหนดไว้ ให้ประสบความสำเร็จตามพันธกิจที่ได้รับมอบหมาย

๓. สร้างความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ข้าวไทย กับนโยบายรัฐบาล แผนการบริหารราชการแผ่นดิน และแผนระดับอื่นๆ

๓.๑ กำหนดประเด็นการพัฒนาที่สำคัญภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทยที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล และแผนการบริหารราชการแผ่นดิน เสนอต่อผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ การระดมทรัพยากร และแนวทางการร่วมดำเนินงานของภาคส่วนต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๒ ให้มีการพิจารณาการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี ของโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ตามลำดับความสำคัญและสอดคล้อง เชื่อมโยงกับนโยบายรัฐบาล แผนการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

๔. กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานตามแผนที่ชัดเจน

๔.๑ สร้างความเชื่อมโยงและบูรณาการการปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการของทุกฝ่ายให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่วางไว้

๔.๒ จัดทำแผนการปฏิบัติงาน(Action Plan)ภายใต้แผนงาน โครงการ ที่มีความชัดเจน ทั้งวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด ขั้นตอนการปฏิบัติงาน กำหนดระยะเวลา งบประมาณดำเนินงาน เจ้าภาพหลัก เจ้าภาพร่วม รวมทั้งต้องให้ความสำคัญต่อการคัดเลือกบุคลากรในตำแหน่งสำคัญที่ต้องมีความรู้ความสามารถบริหารโครงการ

๔.๓ จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน(Manual) พร้อมทั้งจัดประชุมชี้แจง ชักซ้อม ความเข้าใจ ในการดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติงานที่วางไว้ให้แก่ผู้ร่วมงานให้แล้วเสร็จก่อนที่จะเริ่มปฏิบัติงาน

๔.๔ จัดสรรงบประมาณให้แก่โครงการต่างๆอย่างเพียงพอ ต่อการดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้

๕. เพิ่มประสิทธิภาพกลไกรับผิดชอบการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ข้าวไทยและการติดตามประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงานที่ชัดเจน

๕.๑ แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ข้าวไทย ทำหน้าที่ในการสร้างความเข้าใจ ประสานความร่วมมือผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยเฉพาะกับ คณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติด้านการผลิต คณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติด้านการตลาด และ คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) ในการนำกลยุทธ์ แผนงาน โครงการ เป้าหมายของยุทธศาสตร์ข้าวไทย มาเป็นกรอบในการดำเนินงาน ตลอดจนทำการติดตามความก้าวหน้า การดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ ภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ประสานการติดตามประเมินผลกับ คณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติระดับจังหวัด คณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติด้านการผลิต คณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติด้านการตลาด เพื่อประมวลผลความสำเร็จของการดำเนินงานในภาพรวม เพื่อจัดทำรายงานเสนอ คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) ทุกปี

๕.๒ แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ ระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่สำคัญในการแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติตามแผนงาน โครงการในระดับจังหวัด และมีกระบวนการทำงานที่สามารถบูรณาการภารกิจของหน่วยงานต่างๆ ภายในจังหวัดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งทำการติดตามประเมินผลการดำเนินการในจังหวัด เพื่อจัดทำรายงานเสนอคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ข้าวไทย ทุกปี

๕.๓ พัฒนาระบบการกำกับ ติดตาม และประเมินผลที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพ รวมทั้งนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาระบบรายงานและการประเมินผล ให้มีความถูกต้อง แม่นยำและรวดเร็วด้วย

บทที่ ๕

แผนงาน โครงการสำคัญ ภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทย

แผนงาน โครงการที่จะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ข้าวไทย ฉบับที่ ๒ ปี ๒๕๕๕-๒๕๕๙ ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ประกอบด้วยแผนงาน โครงการสำคัญของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

๑. แผนงาน โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทยด้านการผลิต

ลำดับ	โครงการ	งบประมาณ (ล้านบาท)					รวม	หน่วยงานหลัก
		ปี ๒๕๕๕	ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๙		
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ การวิจัยและพัฒนา		๔๙๖.๘	๑,๑๘๗.๐	๑,๑๐๐.๔	๗๓๑.๐	๘๖๖.๐	๔,๓๘๑.๒	
๑	โครงการวิจัยพัฒนาพันธุ์และเทคโนโลยีการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์	๓๙๕.๐	๕๐๐.๐	๖๐๐.๐	๗๐๐.๐	๘๐๐.๐	๒,๙๙๕.๐	กษ.
๒	โครงการเพิ่มศักยภาพงานวิจัยข้าวและผลิตภัณฑ์	๑๙.๐	๑๖๒.๐	๗๐.๔	๒๑.๐	๕๖.๐	๓๒๘.๔	กษ.
๓	โครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาข้าวแห่งชาติ	๗๒.๘	๕๑๕.๐	๔๒๐.๐	๐.๐	๐.๐	๑,๐๐๗.๘	กษ.
๔	โครงการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาข้าวแห่งชาติ	๑๐.๐	๑๐.๐	๑๐.๐	๑๐.๐	๑๐.๐	๕๐.๐	กษ.
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์		๑,๕๐๘.๖	๑,๙๐๑.๔	๒,๖๕๖.๔	๒,๖๘๔.๖	๒,๘๑๖.๕	๑๑,๕๖๗.๕	
๕	โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว	๒๓๗.๙	๒๒๗.๑	๒๕๒.๒	๒๖๑.๒	๑๖๙.๐	๑,๑๕๗.๔	กษ.
๖	โครงการเร่งรัดเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ข้าว	๐.๐	๖๑.๓	๕๐.๑	๕๐.๑	๖๖.๗	๒๒๘.๑	กษ.
๗	โครงการส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีในชุมชน (ศูนย์ข้าวชุมชน)	๖๒.๕	๕๑.๐	๔๔๙.๐	๗๐๖.๐	๘๙๖.๐	๒,๑๖๔.๕	กษ.
๘	โครงการหมู่บ้านส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	๐.๐	๔๑.๔	๔๗.๒	๕๓.๑	๕๓.๒	๑๙๔.๗	กษ.
๙	โครงการหมู่บ้านชุมชนต้นแบบการลดต้นทุนการผลิตข้าว	๓๑.๑	๓๑.๑	๖๘.๑	๗๐.๕	๗๒.๒	๒๗๓.๑	กษ.
๑๐	โครงการเพิ่มขีดความสามารถป้องกันการระบาดของศัตรูข้าว	๓.๕	๕.๒	๑๑๘.๓	๑๑๘.๓	๑๑๘.๓	๓๖๓.๖	กษ.
๑๑	โครงการพัฒนาและส่งเสริมระบบการตรวจสอบและรับรองคุณภาพข้าวให้ได้มาตรฐาน (GAP)	๗๕.๐	๘๑.๕	๑๙๒.๓	๒๑๕.๔	๒๒๘.๐	๗๙๒.๒	กษ.
๑๒	โครงการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ครบวงจร	๑๖.๒	๒๙.๒	๓๒.๓	๓๘.๕	๔๑.๖	๑๕๗.๗	กษ.
๑๓	โครงการพัฒนาและส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าข้าวในระดับชุมชน	๔.๗	๕.๐	๑๓.๖	๑๓.๖	๑๓.๖	๕๐.๓	กษ.
๑๔	โครงการจัดทําเมล็ดพันธุ์พืชไร่หลังนาสนับสนุนโครงการจัดระบบการปลูกข้าว	๐.๐	๒๖๘.๖	๒๖๘.๖	๐.๐	๐.๐	๕๓๗.๒	กวก.

ลำดับ	โครงการ	งบประมาณ (ล้านบาท)					รวม	หน่วยงานหลัก
		ปี ๒๕๕๕	ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๙		
๑๕	โครงการพัฒนาพื้นที่ดินเปรี้ยว	๖๖.๐	๖๖.๐	๖๖.๐	๖๖.๐	๖๖.๐	๓๓๐.๐	พด.
๑๖	โครงการพัฒนาพื้นที่ดินเค็ม	๗.๖	๗.๖	๗.๖	๗.๖	๗.๖	๓๘.๐	พด.
๑๗	โครงการรณรงค์เฝ้าระวัง	๑๐.๐	๑๐.๐	๑๐.๐	๑๐.๐	๑๐.๐	๕๐.๐	พด.
๑๘	โครงการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยพืชสด	๑๖๘.๐	๑๖๘.๐	๑๖๘.๐	๑๖๘.๐	๑๖๘.๐	๘๔๐.๐	พด.
๑๙	โครงการส่งเสริมการทำนาใช้น้ำหมักชีวภาพ	๑๖๐.๐	๑๖๐.๐	๑๖๐.๐	๑๖๐.๐	๑๖๐.๐	๘๐๐.๐	พด.
๒๐	โครงการส่งเสริมพัฒนาเกษตรกรผู้ผลิตข้าวคุณภาพแบบครบวงจรในสถาบันเกษตรกร	๐.๐	๒.๕	๕.๐	๕.๐	๕.๐	๑๗.๕	กสส.
๒๑	โครงการส่งเสริมประชาสัมพันธ์เร่งรัดการลดต้นทุนการผลิตข้าวแก่สมาชิกสถาบันเกษตรกร	๐.๐	๓.๕	๓.๕	๓.๕	๓.๕	๑๕.๐	กสส.
๒๒	โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการทำธุรกิจรวบรวมและการแปรรูปข้าวแก่สถาบันเกษตรกร	๐.๐	๑.๕	๓.๐	๓.๐	๓.๐	๑๐.๕	กสส.
๒๓	โครงการขยายผลการพัฒนาโรงสีข้าวของสถาบันเกษตรกรสู่มาตรฐานสากล	๐.๐	๕.๐	๕.๐	๕.๐	๕.๐	๒๐.๐	กสส.
๒๔	โครงการเชื่อมโยงเครือข่ายระบบการผลิตและการตลาดข้าวของสถาบันเกษตรกร	๐.๐	๕.๐	๕.๐	๕.๐	๕.๐	๒๐.๐	กสส.
๒๕	โครงการจัดตั้งศูนย์กลางการค้าสินค้าข้าวสหกรณ์และการพัฒนาระบบโลจิสติกส์	๐.๐	๕.๐	๑๕.๐	๑๐.๐	๑๐.๐	๔๐.๐	กสส.
๒๖	โครงการส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรในระบบการปลูกข้าว	๑๓.๐	๑๓.๐	๒๖.๐	๒๖.๐	๒๖.๐	๑๐๔.๐	กสส.
๒๗	โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บเกี่ยวข้าว	๕.๐	๕.๐	๕.๐	๕.๐	๕.๐	๒๕.๐	กสส.
๒๘	โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการควบคุมศัตรูข้าวตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร	๗.๐	๗.๐	๗.๐	๗.๐	๗.๐	๓๕.๐	กสส.
๒๙	โครงการส่งเสริมการปลูกพืชหลังนา	๐.๐	๐.๐	๓๗.๘	๓๖.๐	๓๖.๐	๑๐๙.๘	กสส.
๓๐	โครงการปรับปรุงการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว	๖๔๑.๐	๖๔๑.๐	๖๔๑.๐	๖๔๑.๐	๖๔๑.๐	๓,๒๐๕.๐	กสส.
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ การสร้างความเข้มแข็งแก่ชาวนา		๓๐.๒	๖๑.๒	๙๒.๘	๑๑๔.๔	๑๒๖.๘	๔๒๕.๕	
๓๑	โครงการเพิ่มศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งให้ชาวนา	๑๘.๓	๔๘.๙	๖๙.๘	๙๑.๔	๑๐๓.๘	๓๓๒.๒	กข.
๓๒	โครงการส่งเสริมสืบสานอาชีพและวัฒนธรรมการทำนา	๙.๙	๙.๙	๑๘.๕	๑๘.๕	๑๘.๕	๗๕.๓	กข.
๓๓	โครงการจัดตั้งสวัสดิการชาวนา	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	กข.
๓๔	โครงการเชิดชูคุณค่าชาวนาไทย	๑.๐	๑.๕	๓.๕	๓.๕	๓.๕	๑๕.๕	กข.
รวมทั้งสิ้น ๓๔ โครงการ		๒,๐๓๕.๕	๓,๑๔๙.๗	๓,๘๔๙.๗	๓,๕๓๐.๐	๓,๘๐๙.๓	๑๖,๓๗๔.๒	

หมายเหตุ

กข. = กรมการข้าว

กวก. = กรมวิชาการเกษตร

พด. = กรมพัฒนาที่ดิน

กสส. = กรมส่งเสริมการเกษตร

กสส. = กรมส่งเสริมสหกรณ์

๒. แผนงาน โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทยด้านการตลาดในประเทศ
(กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์)

ลำดับ	โครงการ	งบประมาณ (ล้านบาท)					รวม	หน่วยงานหลัก
		ปี ๒๕๕๕	ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๙		
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ ...								
๑								
๒								
๓								
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ ...								
๔								
๕								
๖								
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ ...								
๗								
๘								
๙								
รวมทั้งสิ้น ... โครงการ								

๓. แผนงานโครงการ ภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทยด้านการตลาดต่างประเทศ
(กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์)

ลำดับ	โครงการ	งบประมาณ (ล้านบาท)					รวม	หน่วยงานหลัก
		ปี ๒๕๕๕	ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๙		
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ ...								
๑								
๒								
๓								
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ ...								
๔								
๕								
๖								
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ ...								
๗								
๘								
๙								
รวมทั้งสิ้น ... โครงการ								

ภาคผนวก

สถิติต้นทุนการผลิตข้าวปี พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๕๓

ข้าวรวม

หน่วย: บาท

ปี พ.ศ.	๒๕๔๔	๒๕๔๕	๒๕๔๖	๒๕๔๗	๒๕๔๘	๒๕๔๙	๒๕๕๐	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓
ปีเพาะปลูก	๒๕๔๔/๔๕	๒๕๔๕/๔๖	๒๕๔๖/๔๗	๒๕๔๗/๔๘	๒๕๔๘/๔๙	๒๕๔๙/๕๐	๒๕๕๐/๕๑	๒๕๕๑/๕๒	๒๕๕๒/๕๓	๒๕๕๓/๕๔
๑. ต้นทุนผันแปรต่อไร่	๑,๕๗๓.๗๘	๑,๖๓๖.๖๘	๑,๗๒๕.๑๕	๑,๘๕๐.๖๐	๒,๒๔๔.๐๘	๒,๓๓๑.๘๑	๒,๗๒๒.๐๔	๓,๓๙๐.๗๐	๓,๔๐๓.๗๑	๓,๔๐๘.๘๒
๒. ต้นทุนคงที่ต่อไร่	๒๕๐.๒๕	๒๕๗.๑๐	๒๕๗.๑๐	๒๕๖.๔๓	๒๕๙.๓๓	๒๖๐.๔๗	๓๐๒.๒๖	๔๗๔.๔๔	๔๘๘.๗๐	๖๘๔.๒๐
๓. ต้นทุนรวมต่อไร่	๑,๘๒๓.๐๓	๑,๘๙๓.๗๗	๑,๙๘๒.๒๕	๒,๑๐๗.๐๓	๒,๕๐๓.๔๐	๒,๕๙๒.๒๗	๓,๐๒๔.๓๐	๓,๘๖๕.๑๔	๓,๘๙๒.๔๒	๔,๐๙๓.๐๒
๔. ต้นทุนรวมต่อเกวียน	๔,๑๘๒	๔,๓๙๘	๔,๓๗๗	๔,๗๔๔	๕,๔๒๖	๕,๗๑๔	๖,๒๐๑	๘,๒๙๐	๘,๓๒๖	๘,๙๙๑

ข้าวนาปี

ปีเพาะปลูก	๒๕๔๔/๔๕	๒๕๔๕/๔๖	๒๕๔๖/๔๗	๒๕๔๗/๔๘	๒๕๔๘/๔๙	๒๕๔๙/๕๐	๒๕๕๐/๕๑	๒๕๕๑/๕๒	๒๕๕๒/๕๓	๒๕๕๓/๕๔
๑. ต้นทุนผันแปรต่อไร่	๑,๔๗๙.๓๔	๑,๕๓๒.๑๐	๑,๖๔๒.๗๔	๑,๖๗๙.๘๔	๒,๐๕๙.๗๔	๒,๑๒๓.๘๖	๒,๒๐๙.๕๙	๓,๑๗๔.๐๔	๓,๑๒๓.๔๗	๓,๒๑๙.๖๖
๒. ต้นทุนคงที่ต่อไร่	๒๑๙.๔๓	๒๑๙.๔๓	๒๑๙.๔๓	๒๒๐.๔๗	๒๒๐.๔๗	๒๒๐.๔๗	๒๒๐.๔๗	๔๕๘.๒๗	๔๕๘.๒๗	๕๘๙.๓๗
๓. ต้นทุนรวมต่อไร่	๑,๖๙๘.๗๗	๑,๗๕๑.๕๓	๑,๘๖๒.๑๗	๑,๘๙๐.๓๑	๒,๒๘๐.๒๑	๒,๓๔๔.๓๓	๒,๔๓๐.๐๖	๓,๖๓๒.๓๑	๓,๕๘๑.๗๔	๓,๘๐๙.๐๓
๔. ต้นทุนรวมต่อเกวียน	๔,๓๙๐	๔,๖๒๑	๔,๕๘๗	๔,๘๓๕	๕,๖๐๒	๕,๙๐๕	๕,๙๘๕	๘,๘๕๙	๘,๔๔๘	๙,๔๗๕

ข้าวนาปรัง

ปีเพาะปลูก	๒๕๔๕	๒๕๔๖	๒๕๔๗	๒๕๔๘	๒๕๔๙	๒๕๕๐	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	๒๕๕๔
๑. ต้นทุนผันแปรต่อไร่	๑,๙๑๘.๙๕	๒,๐๑๘.๘๙	๒,๐๒๖.๓๕	๒,๕๐๗.๔๒	๒,๘๘๖.๖๗	๓,๐๓๐.๐๓	๔,๐๘๐.๗๔	๓,๙๘๙.๒๘	๔,๑๓๙.๑๑	๓,๘๘๓.๔๐
๒. ต้นทุนคงที่ต่อไร่	๓๖๒.๙๑	๓๙๔.๗๗	๓๙๔.๗๗	๓๙๔.๗๗	๓๙๔.๗๗	๓๙๔.๗๗	๕๑๙.๑๓	๕๑๙.๑๓	๕๖๘.๕๗	๙๒๒.๑๒
๓. ต้นทุนรวมต่อไร่	๒,๒๘๑.๘๖	๒,๔๑๓.๖๖	๒,๔๒๑.๑๒	๒,๙๐๒.๑๙	๓,๒๘๑.๔๔	๓,๔๒๔.๘๐	๔,๕๙๙.๘๗	๔,๕๐๘.๔๑	๔,๗๐๗.๖๘	๔,๘๐๕.๕๒
๔. ต้นทุนรวมต่อเกวียน	๓,๔๒๑	๓,๕๘๑	๓,๖๐๘	๔,๓๙๑	๔,๘๑๒	๕,๐๗๔	๖,๗๗๔	๖,๗๑๙	๘,๐๐๖	๗,๗๗๖

หมายเหตุ: ข้อมูลข้าวรวม พ.ศ. ๒๕๔๔ หรือปีเพาะปลูก ๒๕๔๔/๔๕ ประกอบด้วยผลรวมของข้าวนาปี ปี ๒๕๔๔/๔๕ กับข้าวนาปรัง ปี ๒๕๔๕ สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๓ ใช้วิธีคำนวณเช่นเดียวกับ ปี พ.ศ. ๒๕๔๔

สถิติเนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ของข้าว ปี พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๕๓

ข้าวรวม

หน่วย : เนื้อที่ = ล้านไร่ ผลผลิต = ล้านตันข้าวเปลือก ผลผลิตต่อไร่ = กิโลกรัม

ปี พ.ศ.	๒๕๔๔	๒๕๔๕	๒๕๔๖	๒๕๔๗	๒๕๔๘	๒๕๔๙	๒๕๕๐	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓
ปีเพาะปลูก	๒๕๔๔/๔๕	๒๕๔๕/๔๖	๒๕๔๖/๔๗	๒๕๔๗/๔๘	๒๕๔๘/๔๙	๒๕๔๙/๕๐	๒๕๕๐/๕๑	๒๕๕๑/๕๒	๒๕๕๒/๕๓	๒๕๕๓/๕๔
เนื้อที่เพาะปลูก	๖๖.๒๗	๖๖.๔๔	๖๖.๔๐	๖๖.๕๗	๖๗.๖๘	๖๗.๖๒	๗๐.๑๙	๖๙.๘๒	๗๒.๗๒	๘๐.๖๗
เนื้อที่เก็บเกี่ยว	๖๓.๒๘	๖๐.๓๓	๖๓.๕๒	๖๒.๔๖	๖๓.๙๑	๖๓.๕๓	๖๖.๖๘	๖๖.๗๘	๖๙.๖๔	๗๕.๗๕
ผลผลิต	๒๘.๐๓	๒๗.๙๙	๒๙.๔๗	๒๘.๕๔	๓๐.๒๙	๒๙.๖๔	๒.๑๐	๓๑.๖๕	๓๒.๑๑	๓๕.๕๘
ผลผลิตต่อไร่ (ปลูก)	๔๒๓	๔๒๑	๔๔๔	๔๒๙	๔๔๘	๔๓๘	๔๕๗	๔๕๓	๔๔๒	๔๔๑
ผลผลิตต่อไร่ (เก็บ)	๔๔๓	๔๖๔	๔๖๔	๔๕๗	๔๗๔	๔๖๗	๔๘๑	๔๗๔	๔๖๑	๔๗๐

ข้าวนาปี

ปีเพาะปลูก	๒๕๔๔/๔๕	๒๕๔๕/๔๖	๒๕๔๖/๔๗	๒๕๔๗/๔๘	๒๕๔๘/๔๙	๒๕๔๙/๕๐	๒๕๕๐/๕๑	๒๕๕๑/๕๒	๒๕๕๒/๕๓	๒๕๕๓/๕๔
เนื้อที่เพาะปลูก	๕๗.๘๔	๕๖.๙๑	๕๖.๙๗	๕๗.๖๕	๕๗.๗๗	๕๗.๕๔	๕๗.๓๙	๕๗.๔๒	๕๗.๕๐	๖๔.๕๗
เนื้อที่เก็บเกี่ยว	๕๔.๙๓	๕๐.๘๕	๕๔.๒๒	๕๓.๗๓	๕๔.๐๓	๕๓.๕๐	๕๓.๘๙	๕๔.๓๙	๕๔.๗๕	๕๙.๖๙
ผลผลิต	๒๒.๔๑	๒๑.๕๗	๒๓.๑๔	๒๒.๖๕	๒๓.๕๔	๒๒.๘๔	๒๓.๓๑	๒๓.๒๔	๒๓.๒๕	๒๕.๔๔
ผลผลิตต่อไร่ (ปลูก)	๓๘๗	๓๗๙	๔๐๖	๓๙๓	๔๐๗	๓๙๗	๔๐๖	๔๐๕	๔๐๔	๓๙๔
ผลผลิตต่อไร่ (เก็บ)	๔๐๘	๔๒๔	๔๒๗	๔๒๒	๔๓๖	๔๒๗	๔๓๓	๔๒๗	๔๒๕	๔๒๖

ข้าวนาปรัง

ปีเพาะปลูก	๒๕๔๕	๒๕๔๖	๒๕๔๗	๒๕๔๘	๒๕๔๙	๒๕๕๐	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	๒๕๕๔
เนื้อที่เพาะปลูก	๘.๔๓	๙.๕๓	๙.๕๓	๘.๙๑	๙.๙๐	๑๐.๐๗	๑๒.๘๐	๑๒.๔๐	๑๕.๒๒	๑๖.๑๐
เนื้อที่เก็บเกี่ยว	๘.๓๕	๙.๔๘	๙.๓๑	๘.๗๓	๙.๘๗	๑๐.๐๓	๑๒.๗๙	๑๒.๓๙	๑๔.๘๙	๑๖.๐๖
ผลผลิต	๕.๖๒	๖.๔๓	๖.๓๓	๕.๘๙	๖.๗๕	๖.๘๐	๘.๗๙	๘.๔๑	๘.๘๖	๑๐.๑๔
ผลผลิตต่อไร่ (ปลูก)	๖๖๗	๖๗๔	๖๗๑	๖๖๑	๖๘๒	๖๗๕	๖๘๗	๖๗๙	๕๘๒	๖๓๐
ผลผลิตต่อไร่ (เก็บ)	๖๗๓	๖๗๘	๖๘๐	๖๗๕	๖๘๔	๖๗๘	๖๘๗	๖๗๙	๕๙๕	๖๓๒

หมายเหตุ: ข้อมูลข้าวรวม พ.ศ. ๒๕๔๔ หรือปีเพาะปลูก ๒๕๔๔/๔๕ ประกอบด้วยผลรวมของข้าวนาปี ปี ๒๕๔๔/๔๕ กับข้าวนาปรัง ปี ๒๕๔๕ สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๓ ใช้วิธีคำนวณเช่นเดียวกับ ปี พ.ศ. ๒๕๔๔